

Рецензії

Усатенко Т. П. Епістемологія українознавства: педагогічний концепт / Т. П. Усатенко. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 128 с.

Прагнення українців до інтегрованої світової спільноти породжує складне і відповідальне завдання – як забезпечити підготовку людини до життя в нових соціально-економічних умовах, не втративши свою національну культуру і духовність, історичну пам'ять і спадщину минулого, оскільки інтеграція до європейського освітнього простору є одним з вирішальних соціокультурних чинників інформаційного суспільства – суспільства знань, суспільства освіти. Глобалізаційні процеси спричиняють істотні зміни в українознавчому теоретизуванні, зорієнтованому на суспільство знань, європейську інтеграцію в умовах формування єдиного наукового простору. Серед власне українознавчих проблем постає проблема віднайти спосіб узгодження, врівноваження досвіду західної демократії з традиціями формування життя українців та інших народів, які проживають на території сучасної держави; зберегти свою ідентичність і не відгородитися від світу. Національні інтереси у сфері освіти у час глобалізації не лише є актуальними, а, передовсім, стратегічними. В Україні тривають потужні процеси оновлення ідей та принципів класичної і неklasичної спадщини українознавства та пошуки нових постнекласичних підходів. Зокрема, у Центрі українознавства філософського факультету КНУ імені Тараса Шевченка, в інших наукових та освітніх центрах й кафедрах України.

З уважністю вивчаються українознавчі розвідки минулих століть, а також праці вчених зарубіжжя, сучасних дослідників, враховуючи методологічно-інтерпретаційні системи відповідного періоду науки (класичного, неklasичного, постнекласичного) і культури (модерну, постмодерну, постпостмодерну).

Не залишилася поза увагою автора – Усатенко Т.П. українознавча система знань, яка пройшла довгий і складний шлях: від донаукових усних міфологічних текстів, збережених у міфології, фольклорі, календарній обрядовості, давніх писемних літературах, історіографічних та історіософських текстів до наукових досліджень, співзвучних із методологією класичної і неklasичної науки, до епістемології постнекласичної науки, до суспільно-політичних ідей України – соборності, нації тощо.

Розгляд українознавства як інтелектуальної практики пізнання, осмислення досвіду, цінностей, життєсвіту українців, українства, України у філософській часопросторовій цілісності розширює класичну і неklasичну основу українознавства як науки.

У монографії важливою є увага автора до українознавчих проблем кожного покоління (вчених, освітян, громадських діячів, етнонаціональносвідомих особистостей, меценатів, мислителів та ін.), які в умовах бездержавності у громадсько-просвітницьких, суспільно-політичних, педагогічних товариствах, рухах, організаціях, осередках, попри несприятливі, а часто і трагічні, обставини, підтримували українознавчі дослідження, утверджуючи українознавство як науку, вдаючись до різних понять (українофіліство, українолюбовство, україновідання, україноведення у XIX столітті; україніка, україністика, українологія і подібні у XX столітті).

Обшир українознавчого дослідження розширює, збагачує, оновлює введення проблеми українознавчої гуманітаристики, якими пронизаний зміст монографії: мова, ідентичність, влада, постколоніалізм, пам'ять переможців і переможених, симптоми постколоніальної травми, транзитна культура, історичне мислення, боротьба за справедливість, громадянське суспільство тощо. Аналізуючи українознавство крізь призму епістемології спостерігається перехід від реальності предметної, сформованої етнографією (народознавством), географією, історією, до реальності, що конструюється у свідомості, в глибинному, когнітивно-психологічному осягненні світу українською людиною.

Монографія має продуману структуру, розширену бібліографію, добірні тлумачення концептів у словнику, лаконічну Післямову. Це, зокрема, вказує на обізнаність автора з комплексом порушених проблем, глибоку зацікавленість в українознавчій педагогіці, яка стала головною справою її життя.

Відсутність у навчальному і виховному процесі повноцінних епістемологічних українознавчих знань поглиблює сучасні виклики освіти. Вивчення педагогічного аспекту українознавства постнекласичного типу науки потребує ґрунтовного обговорення в реаліях сьогодення. Для подолання цих викликів автор пропонує наповнити новим змістом комплекс філософсько-українознавчих дисциплін в освітніх закладах.

Монографічне дослідження Тамари Пилипівни Усатенко не охоплює багатьох аспектів українознавства, проте воно є початком впровадження епістемологічних основ постнекласичного українознавства в освітній контекст України.

Микола Обушний